

Sygnatura akt II AKa 238/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 października 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA Wojciech Kociubiński (spr.)

Sędziowie: SSA Andrzej Kot

SSA Cezariusz Baćkowski

Protokolant: Beata Sienica

przy udziale prokuratora Prokuratury Regionalnej Marka Ratajczyka

po rozpoznaniu w dniu 6 października 2016 r.

sprawy **P. S.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 8 czerwca 2016 r. sygn. akt III Ko 291/15

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę wnioskodawcy P. S. przekazuje Sądowi Okręgowemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

P. S. w dniu 7 lipca 2015 r. skierował do Sądu Okręgowego we Wrocławiu wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie odbyte w sprawie Ds. 1186/10 Prokuratury Rejonowej w Kościanie i następnie Sądu Rejonowego dla Wrocławia Fabrycznej we Wrocławiu pod sygn.. akt: II K 64/12. Postępowanie w w/w sprawie zostało prawomocnie zakończone wyrokiem uniewinniającym w maju 2014 r.

Na rozprawie przed Sądem Okręgowym w dniu 4 maja 2016 r. prokurator podniósł zarzut przedawnienia i przyjmując ten zarzut Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 8 czerwca 2016 r., sygn.. akt: III Ko 291/15 wniosek P. S. oddalił.

Apelację od tego wyroku wniosła pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając (cyt. z zażalenia):

1. naruszenie prawa materialnego, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie bądź niewłaściwą wykładnię, to jest:

a) art. 555 k.p.k. na skutek uznania, iż roszczenie wnioskodawcy o zapłatę zadośćuczynienia i odszkodowania uległo przedawnieniu, w sytuacji gdy zgodnie z prawidłową wykładnią powyższej normy przedawnienia w sprawie nie nastąpiło (nastąpiłoby dopiero w 2017 r.);

b) art. 40 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw – na skutek uznania, że przepis ten odnosi się do wyroku, jaki zapadł wobec wnioskodawcy, w sytuacji gdy

przepis ten wprowadza specjalne reguły intertemporalne wyłącznie wobec orzeczeń, które przed nowelizacją nie mogły stanowić podstawy do złożenia wniosku o zadośćuczynienie.

Apelująca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Zarzuty wskazane w apelacji są zasadne i apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Przyjmując w podstawie zaskarżonego wyroku, że roszczenia odszkodowawcze wnioskodawcy przedawniły się na podstawie art. 555 k.p.k., w brzmieniu obowiązującym przed 1 lipca 2015 r. po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia dającego P. S. podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie odbyte w sprawie II K 64/12 Sądu Rejonowego dla Wrocławia fabrycznej, to jest z dniem 6 maja 2015 r., Sąd Okręgowy odwołuje się najpierw do art. 40 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2013, poz. 1247 z późn. zm.). Na podstawie – jak należy domniemywać – wniosku a contrario z treści tego przepisu, Sąd Okręgowy argumentuje, że skoro „(...) w niniejszej sprawie nie zachodziły przeszkody aby P. S. mógł dochodzić swych roszczeń przed 1 lipca 2015 r., to wprowadzona z tym dniem zmiana art. 555 k.p.k. polegająca na wydłużeniu terminu dochodzenia roszczeń o jakich mowa w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego do 3 lat, nie ma do niego zastosowania i podniesiony przez prokuratora zarzut przedawnienia należało uznać za słuszny” (str. 12 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego).

Dokonana przez Sąd Okręgowy wykładnia art. 40 ustawy z dnia 27 września 2013 r. (Dz.U. poz. 1247) jest błędna. Sąd Okręgowy pominął zakres zmian wprowadzonych tą ustawą w przepisach zawartych w rozdziale 58 Kodeksu postępowania karnego, a polegających na wprowadzeniu podstawy dla dochodzenia w postępowaniu karnym roszczeń odszkodowawczych i zadośćuczynienia za stosowanie środków przymusu innych niż tymczasowe aresztowanie, co na podstawie przepisów dotychczasowych nie było możliwe. Dochodzenie takich roszczeń nie było możliwe także na gruncie postępowania cywilnego, bo nie była spełniona przesłanka bezprawności od której art. 417 § 2 k.c. uzależnia możliwość dochodzenia na drodze cywilnej roszczeń odszkodowawczych związanych z wydaniem prawomocnego orzeczenia. I wyłącznie z tą regulacją związany jest art. 40 ustawy nowelizującej z dnia 27 września 2013 r. Jak słusznie w pkt 2 apelacji zarzuca pełnomocnik wnioskodawcy, chodzi o roszczenia inne niż odszkodowanie za niesłuszne skazanie, niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie i zatrzymanie. Norma intertemporalna z art. 40 ustawy z 27 września 2013 r., wbrew temu co przyjął Sąd Okręgowy, nie ma zatem zastosowania w sprawie z wniosku P. S..

Błędne jest także stanowisko Sądu Okręgowego w kwestii istoty przedawnienia roszczeń dochodowych na podstawie przepisów zawartych w rozdziale 58 k.p.k. Są to typowe roszczenia cywilnoprawne i przedawnienie możliwości ich dochodzenia nie rodzi takich skutków, jak przedawnienie karalności. Stąd nieuprawnione jest powołanie się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku na pogląd prawny wypowiedziany przez SN w wyroku z dnia 3 lutego 2011 r., V KK 41/11 (Biul.P.K. 2011/3/10), że zmiana okresów przedawnienia przestępstw nie uchyla skutków przedawnienia, które już nastąpiło. Okres przedawnienia, który już upłynął nie może bowiem odżyć na skutek zmiany przepisów - wprowadzonej już po jego zakończeniu. (str. 14 uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego). Wskazując dalej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że przepisy prawa cywilnego „nie przewidują przypadków ożywienia dalszego biegu terminu przedawnienia roszczeń po jego całkowitym upływie”, Sąd Okręgowy pomija tę podstawową okoliczność, że sąd uwzględnia przedawnienie roszczeń cywilnych tylko na zarzut strony zobowiązanej, zaś sam upływ terminu przedawnienia nie rodzi skutków materialnoprawnych. W sprawie z wniosku P. S. prokurator podniósł zarzut przedawnienia na rozprawie w dniu 4 maja 2016 r., a więc już po wejściu w życie przepisu art. 555 k.p.k. przewidującego 3 letni okres na dochodzenie roszczeń jakie zgłosił wnioskodawca i wówczas roszczenia te nie były przedawnione. Nie ulega wątpliwości, że wprowadzona ustawą z dnia 27 września 2013 r. nowelizacja art. 555 k.p.k., obejmuje także roszczenia powstałe przed dniem wejścia w życie tej ustawy. Przepis art. 555 k.p.k. ma charakter przepisu retroaktywnego, co można wyprowadzać także z treści art. 40 ustawy z dnia 27 września 2013 r.

To wszystko obliguje do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu celem merytorycznego rozpoznania żądań odszkodowawczych P. S., które nie uległy przedawnieniu.

Poza zarzutami wskazanymi w apelacji pełnomocnik wnioskodawcy celowym będzie też zauważyć, że Sąd Okręgowy oceniając podniesiony przez prokuratora zarzut przedawnienia z perspektywy art. 5 k.c., całkowicie pominął charakter dochodzonych przez P. S. roszczeń, co wymagało stosowania odmiennych kryteriów, niż w przypadku innych roszczeń odszkodowawczych, dla oceny czy „prawo” do skorzystania z zarzutu przedawnienia nie narusza zasad współzycia społecznego oraz społeczno-gospodarczego przeznaczenia tego prawa (zob. L.K.Paprzycki – Komentarz do art. 555 k.p.k. Lex/el.2015 i cytowane tam orzecznictwo oraz uzasadnienie postanowienia SN z 30.09.2015 r., II KK 87/15, LEX nr 1827129).

W kontekście powyższego istotne znaczenie miało też to, że wyrok dający wnioskodawcy prawo wystąpienia o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie uprawomocnił się (6 maja 2014 r.), a więc już w końcowym okresie vacatio legis ustawy nowelizującej Kodeks postępowania karnego z dnia 27 września 2013 r. W związku z tym można przypomnieć, że w teorii prawa jest wyrażane stanowisko o konieczności rozróżnienia zakresu znaczeniowego pojęć: „początek obowiązywania ustawy” i „wejście w życie ustawy”. Według tego stanowiska ustawa należycie ogłoszona jest już ustawą obowiązującą. Czym innym jest natomiast wejście w życie ustawy – oznacza to, że od wskazanego dnia wszyscy, których to dotyczyć może, mają obowiązek realizować, w szczególności zaś stosować normy postępowania sformułowane w tym akcie (tak S. Wronkowska, M. Zieliński – Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych, URM, Warszawa 1993 r., s. 29, 73-74). Odrzucając nawet stanowisko, że w okresie spoczywania ustawy mamy już do czynienia z jej obowiązywaniem (obowiązuje nadal ustawa stara), to nie ma już sporu co do tego, że zawarte w nowej ustawie normy powinny być uwzględnione w granicach dopuszczalnej interpretacji przez organy stosujące prawo. Sąd Okręgowy zatem, oceniając skuteczność podniesionego przez prokuratora zarzutu przedawnienia, nie mógł pomijać, że na podstawie wchodzącego w życie z dniem 1 lipca 2015 r. przepisu (art. 555 k.p.k.) przedawnienie roszczeń wnioskodawcy o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie odbyte w sprawie II K 64/12 Sądu Rejonowego dla Wrocławia-Fabrycznej nastąpi dopiero z dniem 6 maja 2017 r. Należy mieć bowiem na uwadze fakt, że instytucja vacatio legis czerpiąc swoje konstytucyjne uzasadnienie z zasady ochrony zaufania, ma umożliwić obywatelom podejmowanie racjonalnych decyzji w oparciu o wiedzę o obowiązującym systemie prawa. Mając informację o przyszłym prawie strona może wstrzymać się z podejmowaniem określonych działań, czekając na zastosowanie do nich już nowego prawa (zob. W. Wróbel, Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym. Zakamycze 2003 r., s. 37-39, 213-214).

Gdyby zatem w sprawie niniejszej rzeczywiście, jak przyjął to Sąd Okręgowy, możliwość dochodzenia przez wnioskodawcę roszczeń za jego niesłuszne tymczasowe aresztowanie odbyte w sprawie II K 64/12 Sądu Rejonowego dla Wrocławia Fabrycznej zależała od oceny, z punktu widzenia art. 5 k.c., podniesionego przez prokuratora zarzutu przedawnienia, to zaskarżony wyrok podlegałby także uchyleniu, na podstawie art. 440 k.p.k. niezależnie od treści zarzutów podniesionych w apelacji. W świetle okoliczności które o oceni tej in concreto powinny decydować, a które zostały pominięte przez Sąd Okręgowy, utrzymanie zaskarżonego wyroku w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe.

SSA Andrzej Kot SSA Wojciech Kociubiński SSA Cezariusz Baćkowski

--	--	--